

Література

1. Мазуркевич І.О. Теоретичні аспекти відтворення основних засобів на підприємстві //Формування ринкових відносин в Україні. - 2006. - № 1. - С.53-55.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” / Затвердж. наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 21. – Ст. 871.
3. Старицький Т.М. Методичні основи економічної діагностики відтворення і ефективного використання основного капіталу // Агроінком. – 2005. – № 7. – С. 56-60;
4. Шнипко О. Нагромадження основного капіталу як фактор конкурентоспроможності економіки // Економіка України. - 2005. -№ 7. - С.23-35.

НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ

Мазур О.В.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мельничук О.Ф.

Проаналізовано зміни нормативно-правового регулювання акціонерних товариств в Україні, пов'язані з прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства» від 19 вересня 2008 року. Попри наявність значної кількості позитивних положень у новому законі, нами встановлені окремі недоліки, у зв'язку з чим розроблені пропозиції щодо їх усунення.

Проголошений Україною курс на розвиток ринкових відносин об'єктивно вимагає становлення адекватних їм організаційно-правових форм господарювання. На протязі останніх років в нашій країні почав активно відроджуватися інститут господарських товариств, серед яких особливе місце займають акціонерні товариства. Таку організаційно-правову форму підприємницької діяльності має більшість великих і середніх підприємств, банків, страхових організацій, інвестиційних фондів тощо. В наш час в Україні нараховується близько 35 тис. акціонерних товариств, значна частина з них утворена в процесі реформування державного і комунального майна шляхом обміну приватизаційних і компенсаційних сертифікатів на акції підприємств. Це дозволило 40% громадян України стати власниками акцій і одержати можливість брати участь в управлінні акціонерними товариствами. Таким чином, в наш час акціонерні товариства відіграють істотну роль в економіці країни, справляючи певний вплив на формування товарних і фінансових ринків та інші важливі економічні процеси.

Беручи до уваги поширеність даної форми господарювання в Україні та те, що Закон України “Про господарські товариства” вже вичерпав свої можливості щодо ефективного врегулювання проблем, які виникають у процесі корпоративного управління товариствами, Верховна Рада України 19 вересня 2008 року прийняла новий Закон України «Про акціонерні товариства». Потреба кардинального реформування системи правового регулювання діяльності акціонерних товариств та прийняття нового окремого закону, який би регулював дані питання безпосередньо випливали з нового Цивільного кодексу України.

Дослідження правового регулювання акціонерних товариств обумовлюється теоретичною та практичною потребою.

Метою даної статті є аналіз змін нормативно-правового регулювання акціонерних товариств в Україні.

Стосовно сутності, створення, природи та правового регулювання діяльності господарських товариств у науковій, навчальній та популярній літературі порушено цілу низку названих проблем. Ці питання розглянуто в працях Гайдуцького П.І., Глібка С.В., Вінник О., Кібенко О.Р., Коссака В.М., Пилипенка А.Я., Пушкіна О.А., Спасибо-Фатєєвої І.В., Яроцького В.Л. та інших. У зв'язку зі вступом в дію 29 квітня 2009 р. Закону України «Про акціонерні товариства» актуальним є аналіз його нових положень.

Загальні відомості про господарські товариства — їх поняття, види, правила створення і діяльності, а також правовий статус — містяться у гл. 8 ЦК України [1]. Правовідносини, що виникають при створенні і в процесі діяльності акціонерних товариств, регулюються Законом України “Про акціонерні товариства”[2]. Після вступу в дію нового закону, ще на протязі двох років щодо акціонерних товариств будуть чинними положення Закону України “Про господарські товариства”[3].

Закон України “Про акціонерні товариства”, в порівнянні із Законом України “Про господарські товариства”, усуває існуючі прогалини законодавства у сфері корпоративного управління, а також концептуально вирішує проблеми забезпечення інтересів акціонерних товариств, акціонерів, кредиторів, працівників та держави в цілому.

Одним з головних завдань закону є посилення захисту прав акціонерів. Цей принцип міститься, практично, у всіх статтях. Законом передбачена чітка заборона на штучне обмеження права власності акціонера. Як показує досвід, нечітке формулювання цієї норми Законом України “Про господарські товариства” призвело до численних зловживань та порушень прав і інтересів акціонерів, у тому числі держави.

Новим є положення закону, яке передбачає зобов'язання особи, що придбала значний пакет акцій, запропонувати іншим акціонерам продати цій особі їхні акції. Це надає можливість дрібним акціонерам компенсувати втрату або зменшення контролю над акціонерним товариством.

Крім того, законом врегульовано ряд інших проблем у діяльності вітчизняних акціонерних товариств:

- здійснюється поділ товариств за типом на приватні (нині - закриті) та публічні (нині – відкриті);
- забезпечується право акціонера на отримання інформації про діяльність акціонерного товариства;

- простежується відхід від практики виплати дивідендів продукцією товариства;
- значно розширене коло повноважень виконавчих органів АТ і наглядової ради, підвищена їх відповідальність перед акціонерами;
- порядок формування органів управління гарантує реально реалізувати своє право на участь в управлінні навіть акціонерам з незначними пакетами акцій;
- встановлено порядок визначення вартості акцій, із врахуванням ринкової;
- встановлений обов'язок для публічних акціонерних товариств пройти лістинг і завлишатися в реєстрі хоча б однієї фондової біржі. В іншому разі товариство перетворюється із публічного в приватне.
- встановлена заборона на створення акціонерного товариства однією юридичною особою, якщо ця юридична особа створена одним учасником. Також акціонерне товариство не може мати у своєму складі декількох осіб, які створені одноосібно однією і тією ж особою;
- визначені такі поняття як «значний правочин» (вартість предмета правочину більше 10% вартості активів товариства) і «правочин, стосовно якого є зацікавленість», описані умови їх укладання;
- встановлені вимоги до зберігання документів АТ;
- закладені норми, спрямовані на захист акціонерів при спробах рейдерських захоплень;
- передбачений захист прав акціонерів-працівників підприємства [4, с.7].

Попри наявність значної кількості позитивних положень у новому законі, нами встановлені окремі недоліки, у зв'язку з чим ми виносим наступні пропозиції:

1. З метою захисту прав акціонерів від неправомірної поведінки посадових осіб, на яких покладено обов'язок повідомити їх про наявність переважного права акціонера на придбання акцій додаткової емісії, слід встановити відповідальність посадових осіб за неповідомлення, несвоєчасне повідомлення акціонера про наявність у нього переважного права та за достовірність відомостей, які містяться у повідомленні.

2. З огляду на практику застосування законодавства України, що регулює порядок виплати дивідендів, є доцільним встановлення відповідальності товариства за невиконання цього обов'язку. У зв'язку з цим, слід внести до Закону України «Про акціонерні товариства» норму такого змісту: «За прострочення виплати дивідендів акціонерне товариство сплачує акціонерам дивіденди з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також 3% річних з простроченої суми».

3. З метою посилення захисту прав та інтересів основних акціонерів та створення можливості більш ефективного управління підприємством та гарантування захисту підприємства від рейдерської атаки пропонуємо внести зміни до статті 41 Закону України «Про акціонерні товариства». Зокрема у частині другій статті 41, цифру „60” замінити цифрою „50” та після слова “відсотків” додати слова „плюс однієї”.

4. Оскільки у законодавстві існує прогалина у регулюванні порядку проведення загальних зборів товариства однією особою, яка є його єдиним учасником, а також відсутня можливість учасників/акціонерів визначати статутом більшу кількість голосів, необхідну для прийняття рішень загальними зборами, необхідно до ЦК України та до Закону України “Про господарські товариства” внести доповнення такого змісту: «У разі коли товариство має єдиного учасника, повноваження загальних зборів товариства, передбачені законодавством, а також внутрішніми документами товариства, здійснюються таким учасником одноосібно без скликання загальних зборів. Рішення учасника з питань, що належать до компетенції загальних зборів, оформлюється ним письмово у формі протоколу та засвідчується печаткою товариства»;

«Статутом товариства може бути передбачено більшу кількість голосів, необхідну для прийняття рішень загальними зборами учасників, крім випадків прийняття рішень про:

- 1) дострокове припинення повноважень посадових осіб органів управління товариства;
- 2) звернення до суду з позовом до посадових осіб органів управління товариства стосовно відшкодування збитків, завданих товариству».

Отже, Закон України «Про акціонерні товариства» детально визначає правовий статус акціонерного товариства, регулює процес реалізації акціонерами прав і обов'язків, удосконалює взаємодію акціонерів між собою та з товариством, структуру управління, спрямований на протиставлення рейдерським захопленням. Прийняття даного закону є важливою подією для суб'єктів господарювання вітчизняної економіки.

Література

1. Цивільний кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 р.// ВВР України. – № 40 – 44. – Ст. 356.
2. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р.// ВВР України . - 2008.- N50-51. - ст.384.
3. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р.// ВВР України. – 1991. – № 49 . – Ст. 682.
4. Рожкова Н., Щербинская Я. Анализ текста Закона Украины «Об акционерных обществах»// Підприємництво, господарство і право. – 2009. - №1.
5. Опублікували Закон «Про акціонерні товариства»//Економічна правда. – 2008. – 30 жовтня.
6. Публічні акціонерні товариства: імунітет проти рейдерів// Економічна правда. – 2008. – 23 вересня.